

Inleiding

Doelen van het internationaal cultuurbeleid

Landen

Resultaten 2023

Doelstelling 1: Een sterke positie van de Nederlandse culturele sector in het buitenland

Doelstelling 2: Het met Nederlandse cultuuruitingen ondersteunen van de bilaterale relaties met andere landen

Doelstelling 3: Het benutten van de kracht van de culturele sector en creatieve industrie voor de *Sustainable Development Goals*

Internationale Erfgoedsamenwerking

Tot slot

Bijlage 1: Uitgaven ICB posten en fondsen

Bijlage 2: Belangrijkste partners uitvoering internationaal cultuurbeleid

Bijlage 3: Indemniteit- en Garantverklaringen

Inleiding

In deze voortgangsrapportage presenteren het ministerie van Buitenlandse Zaken en het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap een overzicht van projecten en resultaten van het Nederlands internationaal cultuurbeleid (ICB). Deze rapportage beslaat het derde jaar van het beleidskader internationaal cultuurbeleid 2021-2024, zoals uitgevoerd onder het vorige kabinet.¹

Het ICB stelt Nederlandse kunstenaars en creatieve professionals in staat om belangrijke bijdragen te leveren aan de Nederlandse economie, de internationale culturele en creatieve sector en om samenwerkingsverbanden op te bouwen. Afgelopen jaar liet opnieuw goede voorbeelden zien van de uitvoeringspraktijk van culturele makers en organisaties in internationaal verband. Samenwerking die over grenzen gaat vergroot niet alleen het werkveld van de Nederlandse culturele sector, maar daagt ook uit tot verkenning, vernieuwing en verbintenis. Zo versterkt culturele samenwerking, op een positieve en inspirerende wijze, en vanuit grote maatschappelijke betrokkenheid, de banden tussen Nederland en andere landen, zowel dicht bij huis als verder weg.

Een aantal belangrijke ontwikkelingen drukten in 2023 een stempel op de uitvoering van het ICB. De oorlog als gevolg van de illegale invasie van Rusland in Oekraïne ging onverminderd door. Ook op het vlak van erfgoed, kunst en cultuur liet deze oorlog diepe sporen na. Nederland steunde Oekraïne waar het kan op cultureel vlak, zowel bilateraal als samen met internationale partners.

Nederland gaf op verzoek van Indonesië en Sri Lanka een groot aantal culturele objecten uit een koloniale context terug. Het ging onder meer om de Lomboschat aan Indonesië en het kanon van Kandy aan Sri Lanka. De teruggaven, het gezamenlijk herkomstonderzoek en de museumsamenwerkingen worden bijzonder gewaardeerd door de betreffende landen en heeft een positief effect op de bilaterale relaties.

Daarnaast stond 2023 in het teken van het Herdenkingsjaar Slavernijverleden. Van 1 juli 2023 tot 1 juli 2024 werd in het gehele Koninkrijk stil gestaan bij 150 jaar afschaffing van de slavernij en hoe deze periode nog steeds een rol speelt in het leven van veel mensen. In dit kader is een aantal activiteiten georganiseerd.

Internationale samenwerking in het culturele veld draagt bij aan de rijkdom en veelzijdigheid van het aanbod van festivals, voorstellingen, tentoonstellingen en andere culturele uitingen. In een tijd waarin groepen mensen, niet alleen nationaal maar ook internationaal, steeds vaker tegenover elkaar lijken te komen te staan, kan cultuur helpen lastige onderwerpen bespreekbaar te maken, en bijdragen aan een dialoog over waarden, ook in landen waar die waarden niet per se met Nederland worden gedeeld.

¹ Eerder verschenen brieven over de resultaten [2017](#), [2018](#) en [2019](#), [2020](#), [2021](#) en [2022](#). Naast deze brieven geven ook de (jaar)verslagen en evaluaties van verschillende uitvoerende organisaties een beeld van projecten en resultaten van het Nederlandse ICB.

Doelen van het internationaal cultuurbeleid

Naast de ambassades en consulaten-generaal (hierna: posten) voeren verschillende organisaties – zoals de Rijkscultuurfondsen, DutchCulture en andere ondersteunende instellingen het ICB uit. Middels (financiële) steun, advies en kennis geven deze uitvoeringspartners het culturele veld en de creatieve industrie de mogelijkheid om kansen over de grens verder te vergroten en benutten. De uitgangspunten en ambities van het ICB zijn vastgelegd in het [beleidskader internationaal cultuurbeleid 2021-2024](#). In deze kabinetsbrief zijn drie doelen van het ICB vastgelegd:

1. Een sterke positie van de Nederlandse culturele sector in het buitenland door zichtbaarheid, uitwisseling en duurzame samenwerking;
2. Het met Nederlandse cultuuruitingen ondersteunen van de bilaterale relaties met andere landen;
3. Het benutten van de kracht van de culturele sector en creatieve industrie voor de Sustainable Development Goals (SDG's), met name in de verbinding met de Buitenlandse Handel en Ontwikkelingshulp (BHO)-agenda in de focusregio's.

Landen

De kaart met landen incl. het aantal projecten per land wordt opgenomen in de opgemaakte versie van deze rapportage.

Resultaten 2023

Door de posten, Rijkscultuurfondsen, Nieuwe Instituut en EYE werden in totaal 1415 ICB-projecten ondersteund, in 80 landen.²

Van deze projecten vonden er 1195 plaats in de 24 focuslanden.

De totale uitgaven van posten en fondsen aan ICB-projecten bedroegen € 17.699.473.

Naast de financiële ondersteuning waren de posten, Rijkscultuurfondsen en ondersteunende instellingen bij culturele activiteiten in het buitenland betrokken als adviseur en matchmaker.³ Italië, Duitsland en Frankrijk vormden in 2023, net als in 2022, de top drie van landen waar de meeste ICB -projecten plaats vonden.

Uit de overkoepelende gegevens blijkt verder het volgende:

- Het aantal projecten is ten opzichte van 2022 met 284 projecten toegenomen. Dit is een stijging van 25%.
- Van het ICB-budget ging 73% naar de 24 landen die prioriteit hebben binnen het beleid.

In meer algemene zin, niet toegespitst op het ICB beleid, valt over de internationale activiteiten van de Nederlandse culturele sector het volgende te zeggen: in 2023 heeft DutchCulture 17.493 internationale activiteiten van de Nederlandse culturele sector bijgehouden. Dit zijn 18% meer activiteiten dan in 2022 (14.409 activiteiten). Het aantal internationaal actieve makers bleef relatief stabiel (3.157 in 2023 ten opzichte van 2.963 in 2022). Wel volgde DutchCulture 23% meer activiteiten van kunstenaars buiten de Randstad dan in 2022 (5.065 activiteiten in 2023 ten opzichte van 3.723 activiteiten in 2022). Er was een sterke daling in het aantal online-activiteiten van 2022 naar 2023 (66% minder in 2023 dan in 2022). Dit is toe te schrijven aan de Corona pandemie. De spreiding van culturele activiteiten over disciplines bleef vrij stabiel, waarbij muziek, film, podiumkunsten en beeldende kunst beide jaren het aantal activiteiten aanvoerden. De spreiding van culturele activiteiten over de wereld bleef ook vrij stabiel, waarbij alle vijf continenten werden bereikt en de meeste activiteiten binnen de EU plaatsvonden (53% in 2023 en 54% in 2022).

Doelstelling 1: Een sterke positie van de Nederlandse culturele sector in het buitenland

² Dit gaat om het budget dat direct via de Rijkscultuurfondsen en het postennetwerk wordt besteed. De middelen die niet direct herleidbaar zijn naar landenprogramma's zijn hierin niet meegenomen.

³ Alleen de financiële inzet maakt onderdeel uit van de cijfers.

Cultuur laat zien wie wij zijn, en draagt daarmee bij aan een positief beeld van Nederland in het buitenland. Cultuur opent ook nieuwe deuren, en ondersteunt de dialoog tussen Nederland en andere landen. Ook voor kunstenaars en artiesten is internationale uitwisseling waardevol: nieuwe inspiratie en kennis dragen bij aan hun artistieke ontwikkeling, en kunstenaars en artiesten zijn zo in staat om een groter internationaal publiek te bereiken.

Internationale uitwisseling bevordert marktverruiming, en vergroot zo de economische waarde van de Nederlandse kunst en cultuur. Door zichtbaarheid, uitwisseling en duurzame samenwerking wordt de positie van de Nederlandse culturele sector in het buitenland versterkt.

In dit hoofdstuk volgt een aantal voorbeelden van projecten die in 2023 onder doelstelling 1 zijn gerealiseerd.

Tentoonstelling Iris van Herpen - ‘Sculpting the Senses’ Frankrijk

De Nederlandse ambassade in Frankrijk ondersteunde de tentoonstelling van kunstenaar en modeontwerpster Iris van Herpen: ‘Sculpting the Senses’. In het *Musée des Arts Décoratifs* in Parijs was de eerste overzichtstentoonstelling van de Nederlandse ontwerpster te zien, met zo’n 100 ontwerpen en jurken van de afgelopen 16 jaar. Daarnaast gaf de tentoonstelling inzicht in de ontwerpprocessen van Van Herpen en de ontwikkeling van nieuwe materialen door middel van films, fotografie en accessoires. Van Herpen wilde met de tentoonstelling het publiek aanzetten om na te denken over de plek en rol van de mens in een snel veranderende wereld; een insteek die mooi aansluit bij de SDG’s die focussen op klimaatverandering, bewuste consumptie en productie en innovatie. Ze werkte daarvoor ook samen met veel andere kunstenaars binnen de tentoonstelling.

Het was een grote eer – en mijlpaal – dat een Nederlandse kunstenaar een overzichtstentoonstelling kreeg in het toonaangevende Parijse museum, iets wat normaal gesproken is weggelegd voor grote Franse ontwerpers als Louis Vuitton en Christian Dior. Om deze bijzondere prestatie extra kracht bij te zetten, werd de tentoonstelling geopend door Koningin Máxima en de vrouw van de Franse president, Brigitte Macron.

Er was in zowel de Franse als de internationale media veel aandacht voor de tentoonstelling en het werk van Iris van Herpen en er stonden maandenlang rijen voor het museum. Al deze aandacht heeft aanzienlijk bijgedragen aan de zichtbaarheid van de Nederlandse culturele en creatieve industrie in Frankrijk. De tentoonstelling is in 2024 te zien in Australië en komt daarna naar Nederland.

NL Imagined China

Als vervolg op de eerdere fototentoonstelling ‘China Imagined’ in Breda in 2020, maakten fotografen Yining He en Ruben Lundgren ditmaal een tentoonstelling voor het Chinese publiek: ‘NL Imagined’. Elf gevestigde en opkomende Nederlandse kunstenaars kregen de mogelijkheid om hun werk in China te tonen. De tentoonstelling toonde werk van onder andere Erwin Olaf en Viviane Sassen. De betrokken fotografen gaven verschillende lezingen en workshops. ‘NL Imagined’ reisde van Shanghai naar Beijing, Chengdu, Xiamen en Hongkong.

De tentoonstelling zocht naar diepere verbinding tussen China en Nederland. De uitwisseling beoogde een dialoog tussen de geschiedenis en het heden, tussen de realiteit van vandaag en wat het Chinese publiek zich zou kunnen voorstellen bij Nederland. De deelnemende kunstenaars legden gebedsplekken in Nederland vast, keken naar de natuur, de samenleving en het dagelijks leven, waarbij duidelijk ruimte was voor reflectie op onderwerpen als kolonisatie, identiteit en verwantschap.

Museum Folkwang: ‘Color, Code, Communication’ Mondriaanfonds

Museum Folkwang in Essen (Duitsland) bracht in 2023 digitale kunst naar het museum met de solotentoonstelling van de Nederlandse kunstenaar Rafaël Rozendaal, één van de bekendste kunstenaars op het gebied van digitale kunst.

Het museum presenteerde het veelzijdige werk van Rozendaal: immersieve installatiemuurwerken, en kunst in de openbare ruimte - bijvoorbeeld op een enorm digitaal scherm in de stad Essen. De tentoonstelling werd aangevuld met een uitgebreid publieksprogramma en het tweedaagse symposium *'New Landscapes NFT's and the Museum'*.

Museum Folkwang koos voor een tentoonstelling met digitale kunst om een jongere groep kunstliefhebbers aan te spreken. Dit bleek succesvol: naast uitgebreide media-aandacht werd de tentoonstelling bezocht door zo'n tienduizend bezoekers. Voor Folkwang was het bovendien een aanleiding om hun digitale collectie op te bouwen en hun eigen medewerkers meer bewust te maken van het belang van digitale kunst.

Mural *'Thank You Darling'*

VS

Beeldend kunstenares Lily van der Stokker kreeg van de *High Line* in New York de opdracht om een muurschildering te maken voor het wereldberoemde *'High Line Art Program'*. Een bijdrage van het consulaat-generaal in New York maakte het mogelijk om de muurschildering *'Thank You Darling'* te realiseren in dit bijzondere door Piet Oudolf ontworpen stadspark op een oude metrolijn in Manhattan.

Lily van der Stokker heeft met haar uitbundige en kleurrijke werk een omvangrijk en eigenzinnig oeuvre. De afgelopen 40 jaar heeft Van der Stokker vele muurschilderingen op locaties over de hele wereld gemaakt. Haar werk, dat vaak vragen oproept over wat we als typisch 'vrouwelijk' beschouwen, is bedoeld om vrolijk te zijn, maar wil ook gesprekken over bestaande conventies op gang brengen. Naar schatting hebben meer dan zes miljoen bezoekers van het park het werk kunnen aanschouwen.

Nederlandse muziek tijdens festival Musica in Straatsburg Fonds Podiumkunsten

In september 2023 presenteerde het Musica-festival in Straatsburg het *Asko|Schönberg* ensemble met twee programma's, ter gelegenheid van de campagne *NordSonore*. Deze campagne van het Fonds Podiumkunsten richt zich op hedendaagse Nederlandse muziek in Frankrijk.

Franse programmeurs en artistiek leiders bezochten Nederland om de werken van Nederlandse componisten en de ensemblecultuur te verkennen. Festivals zoals *November Music*, *Gaudeamus* en *Rewire* waren gastheer. Dit leidde tot aanzienlijke belangstelling van Musica, dat *NordSonore* als voorproefje gebruikte voor een grote focus op Louis Andriessen in 2024. Daarnaast programmeert *Le Lieu Unique* in Nantes meerdere keren werk van Nederlandse componisten en heeft *Rewire* de vrijheid gekregen om een weekend in Nantes te organiseren. *La Muse* en *Circuit in Alfortville* verwelkomde Thomas Ankersmit voor een residentie en coproduceerde een concert met Ensemble Klang in Parijs. *NordSonore* loopt tot eind 2024.

Nederlandse jeugdkunsten voor het voetlicht in Italië Fonds Podiumkunsten/Letterenfonds/SeeNL

In 2023 vond het internationale jeugdkunstproject *'FuturoPresente'* plaats in Italië, gesteund door Fonds Podiumkunsten, het Nederlands Letterenfonds, *SeeNL*, Fonds voor Cultuurparticipatie en het postennetwerk. Meer dan 120 Nederlandse theatermakers, schrijvers, illustratoren, choreografen en filmmakers presenteerden werk voor een jong publiek. Het project versterkte netwerken tussen Nederland en Italië, creëerde nieuwe samenwerkingen en vergrootte de zichtbaarheid van Nederlandse jeugdkunst.

Ongeveer dertig Italiaanse partners, waaronder culturele hoofdsteden en festivals, droegen bij aan het project. In het voorjaar lag de focus op jeugdliteratuur en jeugdfilms, terwijl in het najaar jeugdpodiumkunsten centraal stonden. Nederlandse auteurs traden op bij festivals zoals *Festivaletteratura* in Mantua, en er vonden meer dan vijftig optredens plaats.

Op filmfestivals waren er Nederlandse focusprogramma's, waaronder tijdens het Giffoni Film Festival en het Bergamo Film Festival. Nederlandse podiumkunstenaars verzorgden workshops en masterclasses over thema's als diversiteit en seksualiteit, en bereikten zo een breed Italiaans publiek met meer dan tachtig activiteiten.

Ondersteuning posten

DutchCulture gaf ook in 2023 via de Focuslandendesk en de (landen)adviseurs ondersteuning op maat aan alle posten in de focuslanden. De posten konden terecht voor advies-, matchings- of andere verzoeken voor samenwerking en het netwerk. De generieke informatievoorziening is uitgebreid met een reeks online *webinars* en een nieuwsbrief.

Het aantal (online) landenteammeetings dat DutchCulture organiseerde op verzoek van de posten is in 2023 toegenomen. De landenteammeetings bieden ICB-uitvoerende partners de gelegenheid van elkaar te horen welke activiteiten en plannen er zijn met betrekking tot een specifiek land. Zo kunnen krachten gebundeld worden om meer zichtbaarheid te creëren en de impact van de samenwerking met Nederland te vergroten.

Naast het in samenwerking met posten organiseren van buitenlandse bezoekersprogramma's was een van de hoogtepunten in de ondersteuning de jaarlijkse terugkomdagen voor culturele attachés, en medewerkers van de ambassades en consulaten (Ambassade Cultuurdagen), die na twee online edities wederom fysiek in Nederland gehouden konden worden. Het regiobezoek van de Ambassade Cultuurdagen vond plaats in Rotterdam, waar de deelnemers verschillende culturele spelers en makers uit Rotterdam ontmoetten.

Doelstelling 2: Het met Nederlandse cultuuruitingen ondersteunen van de bilaterale relaties met andere landen

Een sterke bilaterale relatie is belangrijk voor een duurzame samenwerking, niet alleen op het gebied van cultuur, maar in bredere zin. Cultuur maakt lastige onderwerpen bespreekbaar en creëert een positieve agenda: culturele uitingen dragen bij aan dialoog over normen en waarden, ook met landen waarmee Nederland een complexe relatie heeft. Het tweede doel van het ICB is het met Nederlandse cultuuruitingen ondersteunen van de bilaterale relaties met andere landen. In dit hoofdstuk volgt een aantal voorbeelden van projecten die in 2023 onder doelstelling 2 zijn gerealiseerd.

Distributie van Nederlandse kinderboeken

Turkije

De aardbeving die begin 2023 in Oost-Turkije plaatsvond heeft veel mensen ontheemd en getraumatiseerd. Om de getroffen kinderen even te kunnen laten ontsnappen, hebben de Nederlandse ambassade in Ankara en het Nederlandse consulaat-generaal in Istanbul pakketten Nederlandse kinderboeken gedistribueerd. De pakketten zijn kosteloos naar scholen, bibliotheken en opvangcentra gebracht.

Nederlandse kinderboeken staan bekend om hun mooie verhalen en illustraties, waarin ook vaak op een toegankelijke manier moeilijke onderwerpen worden aangesneden. In de pakketten zaten oude klassiekers als 'Floddertje' en 'Jip en Janneke', maar ook nieuwe verhalen zoals het 'Ministerie van Oplossingen' van Sanne Roosenboom.

De ambassade werkte nauw samen met de Vereniging voor Beeldende Kunst en Cultuur te Sivas, die extra vertaalde versies heeft laten drukken om te verspreiden door Turkije. Deze organisatie ontving ook een bijdrage om theateroptredens op te voeren, gebaseerd op de kinderboeken. In totaal zijn 1000 boekenpakketten met elk 20 boeken uitgedeeld.

Cultureel zomerfestival 'Canaux, Pays Bas x Pays-Noir'

België

In het kader van het staatsbezoek van koning Willem-Alexander en koningin Máxima aan België in juni 2023, organiseerde de Nederlandse ambassade een multidisciplinair cultureel zomerfestival voor het brede publiek in Charleroi. Het festival 'Canaux, Pays Bas x Pays-Noir' was gericht op uitwisseling en opzetten van duurzame samenwerking tussen het Waalse en Nederlandse culturele veld, maar zorgde ook voor een verdieping van de onderlinge relaties.

Gedurende de hele maand juni waren de resultaten van samenwerking tussen Nederlandse makers met het culturele veld van Charleroi zichtbaar. Zo programmeerde het *Musée de la Photographie* een solotentoonstelling van Nederlandse fotografe Jacquie Maria Wessels, legde rocktempel Rokerill de focus op de Nederlandse alternatieve post-punk scene met een mini-festival, werd DOX uit Utrecht uitgenodigd door Charleroi Danse en toonde 'Monobanda' in de centrale hal van het *Musée des Beaux-Arts* het werk 3RD, een participatieve installatie.

De beide Koningsparen sloten samen het festival af door de onthulling van een stripmuur op het schoolplein van *Institut Saint-André*. De muur werd gerealiseerd door de Nederlandse stripkunstenaar Dido Drachman en de Belgische striptekenaar Christian Durieux. Het werk verbeeldt de verbondenheid tussen Nederland en Charleroi, die door deze culturele samenwerkingen is verstevigd en uitgebreid.

Thuthuka-regeling tussen Nederland en Zuid-Afrika

Filmfonds

Thuthuka is een samenwerking tussen de *National Film and Video Foundation* (NFVF) en het Nederlands Filmfonds (NFF), gericht op het bevorderen van coproducties tussen Zuid-Afrika en Nederland. Jaarlijks ondersteunt de regeling verschillende filmprojecten met financiering voor ontwikkeling of realisatie, waarbij gestreefd wordt naar een bioscooprelease.

In 2023 leidde deze steun tot de samenwerking tussen de Zuid-Afrikaanse regisseur Thati Pele en de Nederlandse producent Frank Hoeve voor Pele's debuutfilm *'Brace Yourself'*, een zwarte komedie over een moeder die haar gezin gijzelt om hen dichterbij elkaar te brengen.

Thati Pele wilde altijd al een internationaal publiek bereiken, en deze samenwerking gaf haar de kans om de ambities van het project te vergroten, en om een nieuw perspectief te krijgen van iemand met een andere historische achtergrond. Frank Hoeve waardeert de gelijkwaardigheid van de samenwerking en de mogelijkheid om Zuid-Afrikaanse verhalen op een eerlijke manier te vertellen. Hij prijst ook de uitwisseling tussen filmmakers uit beide landen, wat het leren van elkaars ervaringen bevordert.

Repairing the past

Letterenfonds

Het Nederlands Letterenfonds organiseerde in 2023 veel evenementen met Nederlandse schrijvers en vertalers in het buitenland. Noemenswaardig was de grote belangstelling voor de Engelse vertaling van *'Wij slaven van Suriname'*, het bekende werk van Anton de Kom. Rond dit boek zijn gedurende het Herdenkingsjaar Slavernijverleden in het Verenigd Koninkrijk meerdere evenementen georganiseerd, in samenwerking met de Nederlandse ambassade in Londen. Zo was er een lezing en een debat tijdens het festival *Off the Shelf* in Sheffield met de Nederlandse auteurs Tessa Leuwsha en Mitchell Esajas, en werd *'We Slaves of Surinam'* tijdens een groot debat in Londen over de koloniale verledens van zowel Nederland als het Verenigd Koninkrijk ruim onder de aandacht gebracht.

Een ander belangrijk evenement met Nederlandse auteurs was het Franse festival *Impressions d'Europe* in Nantes. Het festival was dit jaar gewijd aan de veelzijdigheid van de Nederlandstalige literatuur. Dit hield in dat Caroline de Gruyter, Geert Mak, Raoul de Jong en Anne Eekhout optredens hadden rond hun (nieuwe) Franse vertalingen en rondom debatten over familiegeschiedenis, het koloniale verleden, en de toekomst van Europa.

Internationaal Boekenfestival Boedapest 'On the Sea of Books'

Hongarije

De culturele banden tussen Nederland en Hongarije gaan terug tot de 16e eeuw, toen veel van de eerste boeken in Hongarije afkomstig waren van Nederlandse drukkerijen. Nog steeds worden veel Nederlandse auteurs in het Hongaars vertaald, wat ook het festivalmotto inspireerde: *'On the Sea of Books'*. Naast de opleidingen Nederlands aan Hongaarse universiteiten speelden het Nederlands Letterenfonds en de ambassade een belangrijke rol bij de succesvolle deelname van Nederland als gastland aan het 28ste internationale boekenfestival in Boedapest.

Twaalf recent vertaalde auteurs, waaronder Arnon Grunberg, Roxane van Iperen en Ilja Leonard Pfeijffer, werden uitgenodigd voor het programma. De beurs is een belangrijk evenement in de internationale boekenwereld en bood de Nederlandse auteurs een uitstekende gelegenheid om in contact te komen met Hongaarse schrijvers, uitgeverij, lezers en elkaar.

'Photography and Democracy'

Zuid-Afrika

Tijdens het staatsbezoek aan Zuid-Afrika opende Koning Willem-Alexander de tentoonstelling Fotografie en Democratie. Deze tentoonstelling, ontwikkeld in samenwerking met het opleidingsinstituut en de galerie *Market Photo Workshop*, onderzocht hoe fotografie wordt ingezet

als middel voor activisme. Daarbij werd gekeken naar het historische werk van de Nederlandse fotograaf Pieter Boersma, de Zuid-Afrikaanse Cedric Nunn, en het werk van negen opkomende talenten uit beide landen.

De jonge fotografen legden de huidige uitdagingen vast waarmee Zuid-Afrika, 30 jaar na de invoering van de democratie, te maken heeft. Hun beelden belichtten thema's als armoede, hoge werkloosheid en het gebrek aan toegang tot basisvoorzieningen. Met behulp van een *augmented reality-app* konden bezoekers de verhalen achter de foto's ontdekken. De tentoonstelling was zes weken te zien in *Freedom Park* in Pretoria, een erfgoedlocatie ter viering van de democratie, en in de *Market Photo Gallery* in Johannesburg.

Doelstelling 3: Het benutten van de kracht van de culturele sector en creatieve industrie voor de Sustainable Development Goals

Nederlandse kennis en kunde op het gebied van cultuur worden ingezet om over de grens bij te dragen aan oplossingen voor actuele maatschappelijke uitdagingen. Deze zijn thematisch ingedeeld in de vorm van 17 *Sustainable Development Goals* (SDGs). Deze doelen vormen de blauwdruk voor ontwikkeling en vrede voor mens en planeet. De Nederlandse culturele en creatieve sector heeft zich in 2023 internationaal ingezet om bij te dragen aan het behalen van de SDGs. Hierbij is eveneens het beeld van Nederland als innovatief, creatief en inclusief land versterkt. In dit hoofdstuk volgt een aantal voorbeelden van projecten die in 2023 onder doelstelling 3 zijn gerealiseerd.

'Hidden Katlehong'

Fonds Cultuurparticipatie

Voor *'Hidden Katlehong'* werkte het Groningse dansgezelschap X_Yusuf_Boss (XYB) samen met het Zuid-Afrikaanse Via Katlehong. Het project richtte zich op jongeren van 12 tot 25 jaar uit Groningen en Katlehong, een township in Johannesburg. Centraal stond de uitwisseling van ideeën over ongelijkheid, met hiphopcultuur en de *'township-dans'* pantsula als leidraad. In workshops werkten verschillende teams toe naar een eindpresentatie, met werkweken in zowel Katlehong als Groningen.

De culturele uitwisseling gaf de workshopleiders nieuwe inzichten in hun werkmethoden en kunstvorm. Tegelijkertijd daagde het de jongeren uit om hun talenten te gebruiken en hun verhaal te vertellen via dans en muziek. Het project versterkte ook de sociale en professionele netwerken van de makers, en bracht de gemeenschappen in Groningen en Katlehong dichter bij elkaar. De deelnemers en workshopleiders blijven met elkaar in contact, wat een solide basis biedt voor toekomstige projecten en verdere uitwisseling.

'Plumbing the System'

Nieuwe Instituut

'Plumbing the System', samengesteld door architect en onderzoeker Jan Jongert van *Superuse Studios*, was in 2023 de Nederlandse bijdrage aan de Biënnale van Venetië over architectuur. In het Nederlands paviljoen werd onder andere de tekeningenreeks *'The Waterworks of Money'* van architect Carlijn Kingma getoond. Hierin vertaalde Kingma het economische systeem naar een ruimtelijke omgeving, met water als metafoer. Ze bracht de stromen van grondstoffen en middelen binnen het kapitalisme in kaart.

Jongert stelde daarnaast een systeemverandering voor door een low-tech regenwaterretentiesysteem te installeren in het paviljoen en de omliggende tuinen. Bezoekers konden dit proces volgen en inzicht krijgen in de vele uitdagingen.

Het Nieuwe Instituut, opdrachtgever van het paviljoen, wilde hiermee laten zien dat culturele evenementen meer kunnen zijn dan bewustmaking: ze kunnen een platform bieden om daadwerkelijke veranderingen te realiseren. Het paviljoen droeg bij aan de ambitie om het ecosysteem van Venetië te versterken in plaats van te belasten.

'Decoding the Informal City'

Egypte

'Decoding the Informal City: Emergency Vehicles & Public Interventions' is een project in Ard al-Liwa, een van de grootste informele wijken in West-Cairo. Het Nederlandse ontwerp bureau AP+E werkte hiervoor samen met het Egyptische ontwerpplatform CLUSTER en de lokale gemeenschap.

Het doel was om een dialoog op gang te brengen tussen bewoners en lokale overheden over hoe het ontwerp van openbare ruimtes kan bijdragen aan veerkrachtige gemeenschappen in informele stedelijke gebieden.

De aanleiding was het gebrek aan hulpdiensten in de wijk. De smalle straten van Ard al-Liwa beperken het autoverkeer, waardoor ambulances en brandweerwagens vaak moeilijk toegang hebben. Dit vormt een risico voor de bewoners. Door middel van onderzoek, observaties, mapping, en workshops werden mogelijke oplossingen en prototypes ontwikkeld voor microhulpvoertuigen, die aansluiten bij de specifieke economische en ruimtelijke situatie van de wijk.

'What if Lab'

Indonesië

Het oplossen van maatschappelijke uitdagingen vraagt om een andere, vaak creatieve manier van denken. 'What if Lab' is hier een goed voorbeeld van. Dit ontwerpproject richtte zich op de openbare ruimtes in Kampung Kunir, een dichtbevolkte wijk in Jakarta, waar door de vergaande verstedelijking weinig vrij toegankelijke plekken zijn. Dergelijke ruimtes zijn essentieel voor het welzijn van de bewoners; ze bieden plekken om elkaar te ontmoeten, te recreëren, te spelen en te sporten. Er is daarnaast behoefte aan duurzame oplossingen en verantwoord gebruik van materialen.

Met steun van het Erasmus Huis bracht 'What if Lab' Nederlandse en Indonesische ontwerpers samen om maatschappelijke uitdagingen aan te pakken die beide landen aangaan. Zes ontwerpers, geselecteerd via een open call, werkten samen met de bewoners van Kampung Kunir om de leefbaarheid van de publieke ruimte te verbeteren. Ze ontwikkelden prototypes die toonden hoe hergebruikte materialen een nieuwe bestemming kunnen krijgen. De inspirerende resultaten werden tentoongesteld in het Erasmus Huis in Jakarta.

'The Soils Project'

Australië

Wanneer we aan de bodem denken, staan we zelden stil bij de vele verhalen die daarin verborgen liggen. Het meerjarige 'The Soils Project', opgezet door het Australische *Tarrawarra Art Museum*, het Indonesische *Struggles for Sovereignty* en het Nederlandse Van Abbemuseum, onderzoekt de complexe relatie tussen milieuveranderingen en kolonisatie. Het project nodigt het publiek uit om na te denken over de verbinding tussen bodem, geschiedenis en hedendaagse behoeften in deze drie landen.

Met bijdragen van 23 kunstenaars worden diepe geschiedenissen en de diverse landschappen belicht, evenals de impact van landbouw, mijnbouw, plantages, kolonisatie en mondiale industrieën op cultureel erfgoed, landbeheer en traditionele kennis.

De tentoonstelling opende in 2023 in het *Tarrawarra Art Museum* in Australië en zal in 2024 in Nederland en in 2025 in Indonesië te zien zijn. Het doel is wederzijds begrip te bevorderen en kennis over gedeelde geschiedenis en waarden te verdiepen.

Nederlands paviljoen op de Gwangju Biennale - 'Court for Intergenerational Climate Crimes- Extinction Wars'

Zuid-Korea

Het Nederlandse platform *Framer Framed* presenteerde het 'Court for Intergenerational Climate Crimes' (CICC) op de 14e kunstbiënnale van Gwangju. Dit door kunstenaar Jonas Staal en advocaat/activist Radha D'Souza opgezette tribunaal, in kunstvorm, richtte zich op het vervolgen van intergenerationele klimaatmisdaden en het onderzoeken van de gevolgen ervan, zowel historisch als toekomstig.

Onder het thema *Extinction Wars* belichtte het CICC de rol van fossiele brandstoffen bij wereldwijde klimaatmisdaden en hun impact op gemeenschappen en ecosystemen. Het project bestond uit openbare hoorzittingen waarbij getuigenissen van Koreaanse rechtsgeleerden, NGO's en activisten werden gepresenteerd. Kunstenaars namen de rollen van aanklager en rechter op zich, terwijl het publiek fungeerde als jury.

Het project vergrootte het bewustzijn rond klimaatverandering en bood steun aan Koreaanse klimaatactivisten. Het betrof een breed publiek, waaronder kunstprofessionals, beleidsmakers en studenten, en stimuleerde discussie en actie tegen klimaatmisstanden.

'The Sustainable Challenge: the Gender Perspective in Fashion'

Spanje

In 2022 werden zes studenten aan Nederlandse modeacademies geselecteerd voor een driedaagse ontwerpmarathon in Barcelona: *'The Sustainable Challenge'*. De opdracht was om een ontwerp te maken waar het genderconcept op de schop ging. Dit gebeurde onder leiding van zowel Nederlandse, Britse als Spaanse modeprofessionals. Uit Nederland was Harm Rensink van *The New Order of Fashion* uitgenodigd om de studenten te begeleiden. De groepen bestonden uit studenten van Spaanse, Britse en Nederlandse academies en werkten aan een gezamenlijk ontwerp, dat werd vervaardigd uit kleding gedoneerd door een NGO die afgedankte kleding een tweede leven geeft. De ontwerpen werden getoond tijdens een modeshow waar non-binaire modellen aan deelnamen. De ontwerpen werden na de modeshow geëxposeerd in de *Design Hub* in Barcelona. Het project droeg ook bij aan het stimuleren van duurzaamheid, diversiteit, samenwerking en kennisuitwisseling.

De Nederlandse ambassade werkte voor dit project samen met *Fostering Arts and Design (FAD)* in Barcelona. *'The Sustainable Challenge'* is een jaarlijks terugkerend event voor modestudenten, waarbij steeds een ander duurzaam thema centraal staat.

Oekraïne

De oorlog als gevolg van de illegale invasie van Rusland in Oekraïne liet in 2023 opnieuw diepe sporen na op alle fronten, ook op het gebied van erfgoed, kunst en cultuur. Nederland steunt Oekraïne financieel, militair, moreel en ook op cultureel vlak, zowel bilateraal als samen met internationale partners. Een belangrijk doel daarbij is dat de Oekraïense culturele identiteit, die Rusland doelbewust probeert te vernietigen, wordt beschermd. Het beschermen van cultuur in tijden van conflict en crisis is heel belangrijk. Hierbij kan het bijvoorbeeld gaan om het tegengaan van moedwillig uitwissen van een cultuur bij bezetting. Dit zorgt voor het verminderen van de kans op terugval in conflict en draagt bij aan de wederopbouw van een getroffen samenleving.

2023 was effectief het eerste jaar dat Oekraïne onderdeel was van het ICB-beleid. Aan de ambassade in Kyiv en aan het *Cultural Emergency Response (CER)* werden middelen beschikbaar gesteld om te bouwen aan de culturele relatie met Nederland. De overige uitvoeringpartners in het ICB-beleid konden hun ICB-budget inzetten om samenwerking met Oekraïense partners te verkennen en aan te gaan. Tevens werden uit algemene middelen projecten gesteund met Oekraïense kunstenaars in Nederland, waaronder het *United Ukrainian Ballet*.

Buitenlandse bezoekersprogramma's Oekraïne door DutchCulture

In februari 2023 brachten zeven Oekraïense museumprofessionals een week door in Nederland om ervaringen uit te wisselen met Nederlandse collega's. Dit intensieve programma richtte zich op drie thema's: erfgoedbescherming, digitalisering en verhalen in musea. Een belangrijk moment was het publieke evenement *'Care & Resilience: Ukrainian Museums in Times of War'* op 28 februari 2023, waar de Oekraïense deelnemers hun aangrijpende verhalen van verlies, moed en hoop deelden met een publiek van Nederlandse professionals. De week was een waardevolle gelegenheid voor dialoog, kennisuitwisseling en het smeden van internationale samenwerkingen om Oekraïens erfgoed te beschermen en behouden. Het programma kreeg veel aandacht in de Nederlandse media.

In het najaar organiseerde DutchCulture opnieuw een programma van een week voor vijf beleidsmakers en cultuurmanagers uit Oekraïne. Uit gesprekken met het culturele veld bleek dat er dringend behoefte was om kennis op te doen over cultuurbeleid en -management in andere landen, omdat een deel van het Oekraïense culturele ecosysteem nog steeds op Sovjetwijze is ingericht. De deelnemers waren afkomstig van overheidsinstanties zoals het Ministerie van Cultuur en Informatiebeleid, de *Cultural Foundation* en het *Ukrainian Institute*. Het programma bood de mogelijkheid voor de deelnemers om kennis te maken met het Nederlandse culturele systeem,

inclusief cultuurbeleid, nationale fondsen en codes voor *governance*, inclusie en diversiteit en *fair practice*.

Cultural Emergency Response: Evoluerende reactie op de escalatie van de oorlog in Oekraïne

Cultural Emergency Response (CER) is een Nederlandse organisatie die wereldwijd bescherming van bedreigd erfgoed coördineert en ondersteunt. CER biedt snelle en flexibele ondersteuning voor eerste hulp aan cultureel erfgoed na rampen of conflictsituaties. De werkwijze van CER kenmerkt zich door het opbouwen en ondersteunen van lokale initiatieven.

In reactie op de dringende behoefte veroorzaakt door de oorlog, bleef CER in 2023 belangrijke lokale actoren in Oekraïne ondersteunen, onder meer door hulp te bieden bij het transport van materialen, het documenteren van schade aan cultureel erfgoed en het stabiliseren van gebouwen die in 2022 winterklaar waren gemaakt.

CER heeft met name het *Museum for Change* in Zuid-Oekraïne geholpen door erfgoedgebouwen winterklaar te maken en te beschermen tegen de bombardementen op Odessa: het bijvullen van brandblussers, het geven van noodtrainingen en het brandwerend maken van daken hebben de weerbaarheid tegen oorlogsrisico's vergroot. Deze maatregelen stelden het museum personeel in staat om meer dan 17 lokale instellingen te ondersteunen, om zo het erfgoed te beschermen

CER ondersteunde ook het *Heritage Emergency Response Initiative* (HERI), dat in 2023 leidde tot de oprichting van het *Heritage Monitoring Lab* (HeMo) en het *Agency for Cultural Resilience* (ACURE). Dankzij de steun van CER kon HERI-HeMo 30 veldmissies uitvoeren in Charkiv en schade na bombardementen documenteren op 34 locaties in Odessa. Een andere missie in Mykolaiv documenteerde 17 beschadigde locaties. HeMo's online database is cruciaal voor belanghebbenden die herstelmissies plannen. In samenwerking met het *Smithsonian Cultural Rescue Initiative* (SCRI), ondersteunde CER ook het Nationale Conservatiecentrum in Oekraïne bij het bieden van eerste hulp voor museumcollecties.

In 2023 lanceerde HERI-ACURE voor de eerste keer een project voor mobiele laboratoria om bedreigde erfgoedcollecties te documenteren en te digitaliseren, en hiermee het risico op plundering en smokkel te verkleinen. Deze documentatie is ook essentieel voor de restitutie van erfgoed na het conflict. CER werkte voor dit project samen met de *International Alliance for the Protection of Cultural Heritage in Conflict Areas* (ALIPH). Het Nationaal Archief droeg met een donatie van twee mobiele scanners bij aan dit initiatief.

Internationale Erfgoedsamenwerking

Maatschappelijke discussies over de verandering van onze leefomgeving, duurzaamheid en identiteit spelen een steeds grotere rol in de erfgoedwereld. Ook dit zijn discussies die de landsgrenzen overschrijden. Daarom wordt via internationale erfgoedsamenwerking gewerkt aan erfgoedopgaven die Nederland deelt met andere ICB-focuslanden.⁴ De erfgoedpartners – Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Nationaal Archief, Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed Nederland (KIEN), en DutchCulture – en posten werken samen met internationale partners in de ICB-focuslanden aan deze gedeelde opgaven. Dat gebeurt bijvoorbeeld door kennisuitwisseling te faciliteren, samen te werken aan digitalisering en toegankelijkheid van archieven, en bij de samenwerkingsprojecten gemeenschappen, verschillende generaties en perspectieven te betrekken.

'Slavery at the Cape - Reflections on the Dutch Colonial History' Zuid-Afrika

Het project '*Reflections on the Dutch Colonial History in South Africa*' gaat over de complexe relatie tussen Zuid-Afrika en Nederland; van de historische erfenis van de VOC tot onze rijke samenwerking

⁴ Meer informatie over Internationale Erfgoedsamenwerking (voorheen: gedeeld cultureel erfgoed) is te vinden op de websites van [DutchCulture](#), [Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed](#) en [Nationaal Archief](#). Internationale erfgoedsamenwerking betrof in de vorige beleidsperiode alleen de landen Australië, Brazilië, India, Indonesië, Japan, Rusland, Sri Lanka, Suriname, de Verenigde Staten en Zuid-Afrika. In de huidige beleidsperiode is het voor alle ICB-landen mogelijk om internationale erfgoedsamenwerkingsprojecten te ondersteunen.

op het gebied van erfgoed. Dit project werd gepresenteerd tijdens het Koninklijk staatsbezoek aan Zuid-Afrika in oktober 2023.

Het programma, waar verschillende kunstdisciplines aan bod kwamen, werd gefaciliteerd door de *IZIKO Slave Lodge*. De lodge werd in 1679 gebouwd om de tot slaaf gemaakte arbeiders te huisvesten en is vandaag de dag een nationaal museum. In de foyer was een variant te zien van de tentoonstelling die eerder was ontwikkeld voor de Verenigde Naties in New York, die was gebaseerd op de tentoonstelling 'Slavernij' van het Rijksmuseum (2021). De presentatie in de *Slave Lodge* vormde het uitgangspunt voor de meeslepende theatervoorstelling 'Tamaaf', die door het museum reisde.

'Tamaaf' is een artistiek antwoord op de excuses van premier Rutte en Koning Willem Alexander. Het combineert dans, muziek, poëzie en beeldende kunst en gaat in op de vraag: wat is op dit moment een gepaste reactie op de geuite excuses? De bekroonde performers putten in hun werk uit de geschiedenis van de inheemse en tot slaaf gemaakte gemeenschappen.

Het programma en het officiële bezoek van het Koninklijk paar leidden tot een demonstratie buiten de *Slave Lodge* door leden van de KhoiSan-gemeenschap die vinden dat het onrecht uit het verleden niet op de juiste manier wordt erkend. De Koning en Koningin spraken met de demonstranten en nodigden een prinses van de KhoiSan uit om hen te vergezellen. Het evenement kreeg wereldwijde aandacht.

Matchingsfonds Internationale Erfgoedsamenwerking DutchCulture

Het Matchingfonds Internationale Erfgoedsamenwerking van DutchCulture is een regeling die makers en erfgoedprofessionals ondersteuning biedt bij internationale samenwerkingsprojecten. De regeling is bedoeld voor projecten die bijdragen aan de zichtbaarheid van de geschiedenis en het erfgoed dat Nederland en de partner- en focuslanden met elkaar verbindt.

In 2023 organiseerde DutchCulture twee aanvraagrondes waarbij 47 aanvragen binnenkwamen. Uiteindelijk werden 23 projecten ondersteund.

Er zijn projecten ondersteund die aandacht creëren voor internationale erfgoedconnecties, met dit jaar specifiek aandacht voor het Nederlandse slavernijverleden. Van de projecten die zijn ondersteund was vooral het project '*Famiri Familie*' interessant, waarbij Surinaams-Amsterdamse verhalen vanaf 1611 werden opgetekend. Deze samenwerking tussen Stadsarchief Amsterdam en het Nationaal Archief Suriname leidde uiteindelijk tot een tentoonstelling, een minidocumentaire en een interactief programma in beide landen.

Museale samenwerking Suriname 'Diitabiki' Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) werkt sinds 2015 samen met de stichting Wooko Makandje, die zich inzet voor behoud van het erfgoed van de Aukaanse Marrongemeenschap in Suriname, Nederland en de verdere diaspora. RCE was betrokken bij de ontwikkeling van het Diitabiki Museum Fositen Gudu ('Rijkdom van het verleden'), een museum van en voor de Aukaanse gemeenschap dat als grassroots-initiatief werd ontwikkeld door nazaten van de Aukaanse Marrons. Oprichter Thomas Polimé kreeg van zijn dorpsvoorzitter Granman Bono Velantie de opdracht een museum te realiseren in Diitabiki in Suriname, vanouds de hoofdplaats van de Aukaanse Marrongemeenschap. De RCE was bij een aantal fases van de ontwikkeling van het museum door middel van museale kennisuitwisseling betrokken. Inmiddels hebben in Diitabiki meerdere gebouwen een museale functie gekregen, of zijn in gebruik genomen als educatie- en collectiefaciliteit.

De stichting Wooko Makandje wordt inmiddels gevormd door een nieuwe generatie van jonge, ambitieuze en geïnspireerde Aukaners. Zij hebben in 2023, met hulp van de RCE, een beleidsplan geschreven waarin de koers voor de komende jaren wordt uitgezet. De binding met de gemeenschap staat centraal, gekoppeld aan de overtuiging dat hun erfgoed aandacht verdient.

Expert Course in Digital Preservation

Nationaal Archief

In november 2023 ontving het Nationaal Archief (NA) 18 Indonesische professionals voor een cursus over het digitaal beheren en behouden van archieven. Indonesië biedt een rijke bron aan informatie over de lange geschiedenis tussen beide landen. Bij het Arsip Nasional Republik Indonesia (ANRI) in Jakarta ligt de grootste collectie Nederlandstalig documentair erfgoed buiten Nederland (ruim 20 kilometer, en vanuit de hele Indonesische archipel komt hier elk jaar nog meer bij). Het Nationaal Archief verzorgde voor hun collega's van het ANRI, de Indonesische Spoorwegen (KAI) en het provinciaal archief van Jakarta (DKI Jakarta) een training/expert course in *digital preservation*. Tijdens de cursus kregen de Indonesische archiefprofessionals te zien hoe het NA omgaat met digitalisering van archieven, digitaal beheer, (nadere) toegankelijkheid en presentatie. Uiteindelijk is het doel van deze cursus om de (toekomstige) samenwerking te versterken, archieven toegankelijker te maken en deze te behouden voor de toekomst.

Prins Claus Fonds

Het Prins Claus Fonds zet de transformerende kracht van kunst en cultuur in bij het adresseren van urgente maatschappelijke thema's op het gebied van vrijheid, rechtvaardigheid en klimaat. Ieder jaar wordt onder meer aan 100 opkomende maatschappelijk geëngageerde makers en denkers een Prince Claus *Seed Award* toegekend om hun carrière een belangrijke impuls te geven.

Candrani Yulis, een interdisciplinaire kunstenaar uit Indonesië, vertelde hoe de *Seed Award* het voor haar mogelijk heeft gemaakt deel te nemen aan regionale en internationale tentoonstellingen zoals de Oost-Java Biënnale, in panels te spreken en haar ervaringen als jonge vrouwelijke kunstenaar te delen. Yulis vertelde ook dat het effect van deze positieve waardering verder gaat dan persoonlijke ontwikkeling; het resoneert in een bredere maatschappelijke context. Door middel van haar kunstwerken wil zij inspireren en de collectieve perceptie van de samenleving over de rol van vrouwen veranderen. Het presenteren van krachtige verhalen over de strijd, moed en bijdragen van vrouwen op verschillende onderdelen in het leven is haar primaire focus.

Vlaams-Nederlands Huis deBuren

Vlaams-Nederlands Huis deBuren zet structureel in op culturele uitwisseling tussen Vlaanderen en Nederland en heeft inclusie en talentontwikkeling hoog in het vaandel. Volgend op het succes van de jaarlijkse schrijfresidentie in Parijs, startte deBuren met een talentontwikkelingstraject voor opkomende opiniemakers: Nieuw Geluid.

Via Nieuw Geluid investeert deBuren in de ondersteuning van nieuwe stemmen in het publieke debat in Vlaanderen en Nederland. DeBuren begeleidt beginnende schrijvers, sprekers en denkers met inzichten die nodig zijn om de wereld van morgen te begrijpen. De talenten volgen masterclasses in Amsterdam en Brussel en leren hun stem en pen optimaal te gebruiken.

Bovendien opent Nieuw Geluid de deuren naar mediamakers, publicatiekanalen en podia, waarnaar de toegang moeilijk blijft voor wie nieuw is in de sector. Op deze manier geeft deBuren een injectie aan ontluikend talent én een impuls aan het publieke debat. Zo vergroot deBuren het Vlaams-Nederlandse netwerk van de deelnemers en van de mediamakers voor wie de instroom van nieuwe stemmen en verse gezichten voor hun programma en publicaties essentieel is.

Tot slot

De culturele sector blijft, zoals we ook in eerdere jaren zagen en opnieuw in de voorliggende voortgangsrapportage, veerkrachtig en vindingrijk. In 2023 kwamen opnieuw talrijke internationale culturele initiatieven tot stand, die een breed publiek wisten te bereiken en te betrekken bij uiteenlopende thema's en kunstvormen.

Het is belangrijk om te blijven investeren in internationale culturele samenwerking. Het tonen van culturele expressie in het buitenland vergroot de markt, verrijkt het culturele landschap en bevordert internationale samenwerking en dialoog. Werken in een internationale context biedt nieuwe inspiratie en helpt mondiale uitdagingen aan te pakken door te leren van diverse praktijken.

Ons postennetwerk, de zes Rijkscultuurfondsen, het Prins Claus Fonds, de CER, het Nationaal Archief, de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, het Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed, Het Nieuwe Instituut, EYE en DutchCulture spelen hierin een cruciale rol. Dankzij hun inzet worden

succesvolle, vaak langdurige samenwerkingen gerealiseerd die bijdragen aan het versterken van de bilaterale betrekkingen en het opbouwen van wederzijds vertrouwen.

Bijlage 1: Uitgaven ICB posten en fondsen

In de uitgaven ICB posten en fondsen is Nederland als land waar projecten worden gerealiseerd niet meegenomen. Alleen projecten die buiten Nederland hebben plaatsgevonden zijn meegenomen in de tabel. Wordt Nederland wel meegerekend, zijn in totaal 1430 projecten gerealiseerd, en komt het totaalbedrag op €17.974.211.

In de tabel staan de focuslanden separaat genoemd en de culturele diplomatielanden als groep. De waarde "overig" bevat uitgaven in landen die niet prioritair zijn binnen het ICB.

Land	aantal projecten	uitgaven ICB projecten 2023	% van uitgaven
Frankrijk	109	1.433.937	8%
België	91	1.257.299	7%
Duitsland	129	1.199.370	7%
Verenigde Staten	108	1.195.459	7%
Indonesië	48	926.086	5%
Italië	140	894.394	5%
Verenigd Koninkrijk	104	731.857	4%
China	50	678.839	4%
Japan	62	610.615	3%
Australië	14	547.599	3%
Turkije	57	428.595	2%
Suriname	28	400.356	2%
Egypte	12	366.794	2%
Zuid-Afrika	25	284.594	2%
Brazilië	30	276.364	2%
Oekraïne	6	261.174	1%
Spanje	56	241.033	1%
India	13	223.761	1%
Marokko	12	218.169	1%
Zuid-Korea	26	195.634	1%
Hongarije	27	135.780	1%
Polen	28	134.149	1%
Sri Lanka	13	120.491	1%
Rusland	7	82.987	<1%
Culturele Diplomatielanden		736.292	4%
Overig	220	4.117.845	23%
totaal	1415	17.699.473	100%

Bijlage 2: belangrijkste partners uitvoering internationaal cultuurbeleid

- [Cultural Emergency Response](#)
- [DutchCulture](#)
- [EYE](#)
- [Fonds Podiumkunsten/Dutch Performing Arts](#)
- [Fonds voor Cultuurparticipatie](#)
- [Het Nieuwe Instituut](#)
- [Huis deBuren](#)
- [Kenniscentrum Immaterieel Erfgoed \(KIEN\)](#)
- [Mondriaanfonds](#)
- [Nationaal Archief](#)
- [Nederlands Filmfonds](#)
- [Nederlands Letterenfonds](#)
- [Nederlandse vertegenwoordigingen in het buitenland \(ambassades en consulaten-generaal\)](#)
- [Prins Claus Fonds](#)
- [Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed](#)
- [Rijksdienst voor Ondernemend Nederland](#)
- [SeeNL](#)
- [Stimuleringsfonds Creatieve Industrie](#)

Bijlage 3: Indemniteit en Garantverklaringen

Indemniteit

Nederlandse musea wisselen veelvuldig kunstobjecten met het buitenland uit. De overheid ondersteunt bijzondere tentoonstellingen met bruiklenen uit het buitenland via de indemniteitsregeling, een garantieregeling waarbij de Nederlandse staat een deel van het risico van schade aan en verlies van bruiklenen van het museum overneemt. Hierdoor valt de verzekeringspremie voor het museum aanzienlijk lager uit en wordt het voor Nederlandse musea makkelijker om kostbare voorwerpen te laten zien in een tijdelijke tentoonstelling. De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed voert de indemniteitsregeling uit.

In 2023 heeft de Rijksdienst 20 indemniteitsaanvragen ontvangen, deze zijn allemaal verleend. De Nederlandse musea hebben in totaal voor 884 buitenlandse bruiklenen indemniteit verleend gekregen. De kunstwerken waren afkomstig uit 26 verschillende landen.

Garantverklaringen

Nederlandse musea die bruiklenen uit een vreemde staat in Nederland willen tentoonstellen kunnen bij de Internationale Cultuur Eenheid (ICE) van het ministerie van Buitenlandse Zaken een garantverklaring aanvragen. Dit is een verklaring die aangeeft dat culturele eigendommen die eigendom zijn van een andere staat en die deel uitmaken van een tentoonstelling van objecten van wetenschappelijk, cultureel of historisch belang in Nederland zoveel mogelijk gevrijwaard zijn van beslaglegging.

In 2023 zijn door ICE verschillende garantverklaringen verleend. Het ging om 222 kunstvoorwerpen van 65 verschillende bruikleengevers voor 19 tentoonstellingen. Daardoor werden tentoonstellingen zoals 'Vermeer' in het Rijksmuseum en '*Futurism & Europe. The aesthetics of a new world*' in het Kröller-Muller Museum mogelijk.

Colofon

Deze publicatie is een gezamenlijke uitgave van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en het ministerie van Buitenlandse Zaken